# Kaip kreiptis į teismą?

Vengrija

**1 Ar turiu kreiptis į teismą, ar yra alternatyvų?**

Reikalavimai dėl uždelstų mokėjimų gali būti priverstinai vykdomi ir išduodant mokėjimo įsakymą, o įstatyme konkrečiai nurodyti reikalavimai gali būti priverstinai vykdomi tik išduodant mokėjimo įsakymą. Tokias neteismines bylas nagrinėja notarai. Žr. temą „Mokėjimo įsakymo procedūros“.

Vengrijoje galima pasinaudoti alternatyvaus ginčų sprendimo procedūromis. Žr. temą „Alternatyvus ginčų sprendimas“.

**2 Ar nustatytas ieškinio senaties terminas?**

Tai, ar yra terminas, per kurį ieškinys turi būti pareiškiamas teisme, ir šio termino forma priklauso nuo konkrečios bylos. Pavyzdžiui, su turtiniais reikalavimais susijusioje byloje ieškiniui pareikšti netaikomas joks terminas, šiuo atveju netaikomas ir ieškinio senaties terminas. Kita vertus, terminas netaikomas ieškiniui, susijusiam su žala, atsiradusia dėl nesutartinių santykių, pareikšti, tačiau tokiam ieškiniui taikomas ieškinio senaties terminas (5 metai), į kurį teismas atsižvelgia nagrinėdamas bylą, jeigu juo remiasi kita šalis. Dėl kitų reikalavimų terminai ieškiniui pareikšti yra nustatyti įstatyme.

Todėl, jei norima išsiaiškinti taikomo termino klausimą, rekomenduojama kreiptis į advokatą, patarėją teisės klausimais arba piliečių konsultavimo biurą.

**3 Ar turėčiau kreiptis į šios valstybės narės teismą?**

Jurisdikcijos klausimas, susijęs su įvairių tarptautinį elementą turinčių bylų rūšių priklausymu valstybių narių teismų kompetencijai, konkrečiai reglamentuojamas Europos Sąjungos teisėje, susijusiose tarptautinėse konvencijose ir Vengrijos tarptautinės privatinės teisės taisyklėse.

Prie susijusių ES teisės aktų, kurie visuotinai taikomi komercinėse ir civilinėse bylose, yra priskiriama Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 ir naujoji Lugano konvencija (paskelbta Sprendimu Nr. 2009/430/EB), Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003, kuriame reglamentuojami šeimos ir tėvų pareigų klausimai, ir Reglamentas (EB) Nr. 4/2009, kuriame reglamentuojami išlaikymo klausimai.

Tais atvejais, kai netaikomi nei ES teisės aktai, nei dvišalės ar daugiašalės konvencijos, kurių susitariančioji šalis yra Vengrija, jurisdikcija nustatoma pagal 2017 m. Įstatymą Nr. XXVIII dėl tarptautinės privatinės teisės.

**4 Jei taip, į kokį šios valstybės narės teismą turėčiau kreiptis – pagal savo arba atsakovo gyvenamąją vietą ar pagal kitus bylos teismingumo kriterijus?**

Žr. temą „Teismingumas. Vengrija“.

**5 Į kokį šios valstybės narės teismą turėčiau kreiptis, atsižvelgiant į ieškinio pobūdį ir ginčijamos sumos dydį?**

Žr. temą „Teismingumas. Vengrija“.

**6 Ar galiu pareikšti ieškinį teismui pats, ar turiu kreiptis į tarpininką – advokatą?**

Teismo byloje asmeniškai arba per atstovą gali dalyvauti bet kuris asmuo, kuris:

a) pagal civilinės teisės normas yra visiškai veiksnus,

b) yra dalinę negalią turintis suaugusysis, tačiau bylos dalyko ir procesinių veiksmų požiūriu jo veiksnumas pagal civilinės teisės normas nėra apribotas, arba

c) pagal civilinės teisės normas gali teisėtai duoti su bylos dalyku susijusius nurodymus.

Teisinis atstovas šalies vardu byloje atlieka procesinius veiksmus, jeigu:

a) šalis byloje nėra veiksni,

b) šaliai teisinis atstovas buvo paskirtas nedarant poveikio šalies veiksnumui, nebent šalis procesinius veiksmus atlieka asmeniškai arba per atstovą, arba

c) šalis nėra fizinis asmuo.

Teisinis atstovas teismo procese privalomai atstovauja pagal 2016 m. Įstatymą Nr. CXXX dėl Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK). Pagal CPK bazinė privalomo teisinio atstovavimo norma netaikoma pirmąja instancija nagrinėjamoms apylinkės teismo byloms ir darbo ginčų procesams, priklausantiems administracinių ir darbo teismų kompetencijai; tokiais atvejais teisinis atstovavimas neprivalomas, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip.

CPK taip pat konkrečiai nurodyta, kurie asmenys gali būti teisiniais atstovais. Šalims paprastai atstovauja advokatai ir advokatų kontoros. Kai teisinis atstovavimas yra privalomas, advokatūros egzaminus išlaikęs asmuo gali atlikti procesinius veiksmus savo paties byloje be teisinio atstovo, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip.

Bylose, kuriose nebūtinas teisinio atstovo dalyvavimas, pareiškimą iškelti bylą gali pateikti įgaliotasis atstovas (pvz., advokatas), kurį paskyrė šalis arba jos teisinis atstovas. CPK nustatytos taisyklės, pagal kurias parenkami įgaliotaisiais atstovais galintys būti asmenys.

**7 Kur konkrečiai turiu kreiptis dėl ieškinio pareiškimo – į teismo priimamąjį, teismo sekretoriatą ar kitą administracinį padalinį?**

Pareiškimą reikia pateikti tiesiogiai teismui, kuris turi kompetenciją ir jurisdikciją nagrinėti bylą. Pagal CPK šalis, be teisinio atstovo atliekanti procesinius veiksmus apylinkės teismo nagrinėjamoje byloje arba administracinio ir darbo teismo nagrinėjamoje darbo ginčo byloje, gali per nustatytas darbo valandas pateikti pareiškimą žodžiu kompetentingame pareiškėjo gyvenamosios vietos, registruotos buveinės ar darbo vietos teisme arba teisme, kurio jurisdikcijai priklauso byla, ir pareikalauti, kad šis pareiškimas būtų užregistruotas naudojant atitinkamą formą.

**8 Kuria kalba galiu pareikšti ieškinį? Ar galiu ieškinį pareikšti žodžiu, ar jį būtina teikti raštu? Ar galiu siųsti ieškinį faksu arba elektroniniu paštu?**

Teismo proceso kalba yra vengrų. Jeigu įstatymuose, privalomame Europos Sąjungos teisės akte arba tarptautinėje konvencijoje nenumatyta kitaip, teismui adresuojami dokumentai turi būti parengti vengrų kalba, teismo dokumentai ir sprendimai įteikiami taip pat vengrų kalba. Kiekvienas asmuo turi teisę teismo procese vartoti savo gimtąją kalbą ir savo regioninę ar mažumos kalbą, kai tai numatyta tarptautinėmis konvencijomis.

Pasirašiusi Europos regioninių arba mažumų kalbų chartiją, Vengrija įsipareigojo kroatų, vokiečių, rumunų, serbų, slovakų, slovėnų, rumunų ir bojašų (romų) kalbas leisti vartoti:

byloje asmeniškai dalyvaujančiai šaliai, jei tai yra jos regioninė arba mažumos kalba; šiuo atveju tokia šalis neturi padengti papildomų išlaidų,

pateikiant regionine arba mažumos kalba surašytus dokumentus ir įrodymus, kuriuos prireikus padeda išversti vertėjai žodžiu ir raštu.

Teismas skiria vertėją žodžiu, gestų kalbos vertėją ar vertėją raštu, jeigu to reikia siekiant įgyvendinti šalies teisę vartoti kalbą arba dėl kitų priežasčių, nurodytų CPK nuostatoje dėl kalbų vartojimo.

Prašymas raštu turi būti pateikiamas teismui, kuriame iškeliama byla. Kai yra privalomas arba pasirenkamas bendravimas elektroninėmis priemonėmis, pareiškimas turi būti teikiamas elektroniniu būdu, taip, kaip apibrėžta teisės aktuose. Jeigu ryšys palaikomas popierine forma, pareiškimas turi būti

pateikiamas paštu arba įteikiamas asmeniškai (administracijos biuro darbo valandomis arba bet kuriuo metu darbo valandomis įdedant jį į surenkamąją dėžutę, įrengtą prie įėjimo į teismą), tačiau šalis, atliekanti procesinius veiksmus be teisinio atstovo apylinkės teismo nagrinėjamoje byloje arba administracinio ir darbo teismo nagrinėjamoje darbo ginčo byloje, gali pateikti pareiškimą žodžiu nustatytomis darbo valandomis savo gyvenamosios vietos, registruotos buveinės ar darbo vietos teisme arba teisme, kurio jurisdikcijai priklauso byla, ir pareikalauti, kad pareiškimas būtų užregistruotas naudojant standartinę formą.
Pareiškimų negalima siųsti faksu.
Dėl informacijos, susijusios su elektroniniu dokumentų pateikimu, žr. temą „Automatizuotas tvarkymas“.

**9 Ar yra nustatytos specialios ieškinio pareiškimo formos, o jeigu jų nėra, kaip turiu išdėstyti ieškinį? Koks turi būti ieškinio turinys?**

Ieškinį reikia pareikšti pateikiant pareiškimą, t. y. rašytinį dokumentą, kuriame išdėstomas reikalavimas. CPK yra išsamiai nurodyti reikalavimai dėl pareiškimo elementų ir dokumentų, kurie turi būti prie jo pridėti.
Šalis, atliekanti procesinius veiksmus be teisinio atstovo apylinkės teismo nagrinėjamoje byloje arba administracinio ir darbo teismo nagrinėjamoje darbo ginčo byloje, privalo pateikti pareiškimą šiam tikslui skirtoje formoje. Procesinius veiksmus be teisinio atstovo atliekančiai šaliai ši praktika labai padeda pareikšti ieškinį, nes privaloma informacija, kuri turi būti įtraukta į pareiškimą, nurodoma formoje, formoje taip pat nurodomi priedai, kuriuos reikia pridėti.
Formos skelbiamos centrinėje teismų interneto svetainėje.
Jeigu ryšys palaikomas popierine forma, turi būti pateikiama tiek pareiškimo ir jo priedų kopijų, kad jų būtų viena daugiau, negu byloje yra šalių. Jeigu kelios šalys turi bendrą atstovą (įgaliotinį), jos kartu gauna vieną bendrą kopiją.
Dėl informacijos, susijusios su elektroniniu dokumentų pateikimu, žr. temą „Automatizuotas tvarkymas“.

**10 Ar reikia mokėti teismo mokestį? Jeigu taip, kada? Ar turiu mokėti advokatui nuo pat ieškinio pareiškimo?**

Civilinėse bylose būtina sumokėti žyminius mokesčius. Kiekvienoje byloje mokėtinų mokesčių suma nustatyta 1990 m. įstatyme Nr. XCIII dėl žyminių mokesčių. Bylą kelianti šalis turi sumokėti mokesčius pateikdama pareiškimą, nebent sprendimas dėl mokesčių sumokėjimo turi būti priimamas vėliau. Pastaruoju atveju mokesčius sumoka asmuo, kurį tai padaryti įpareigoja teismas.
Teismas, kuriame keliama civilinė byla, atmes pareiškimą nenurodydamas pateikti papildomos informacijos, jeigu pareiškėjas nesumokėjo žyminių mokesčių sumos, proporcingos pareiškime nurodytai ieškinio sumai, arba teisės aktuose nurodytos konkrečios mokesčio sumos ir nepateikė prašymo teisinei pagalbai gauti bei nenurodė, kad pagal teisės aktus jis turėtų gauti teisinę pagalbą.
Šaliai gali būti suteikta teisinė pagalba siekiant padėti jai įgyvendinti savo teises teisminio bylos nagrinėjimo metu.
Jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, šalis turi teisę gauti asmeninę teisinę pagalbą (vengr. *személyes költségmentesség*) ir asmeninį leidimą iš anksto nemokėti teismo išlaidų (*személyes költségfeljegyzési jog*), jeigu ji pateikia prašymą, pagrįstą jos pajamomis ir finansine padėtimi, o asmeninis atleidimas nuo žyminių mokesčių mokėjimo (*személyes illetékmentesség*) atsižvelgiant į šalies asmenį suteikiamas *ex officio*. Šaliai suteikiama konkrečiai bylai skirta teisinė pagalba (vengr. *tárgyi költségkedvezmény*) remiantis bylos dalyku, o mokesčiai sumažinami (*mérsékelt illeték*) *ex officio*, jeigu bylos nagrinėjimo metu įvyksta tam tikri konkretūs įvykiai.
Atleidimu nuo žyminių mokesčių asmuo, kuriam taikomi žyminiai mokesčiai, atleidžiamas nuo tokių mokesčių mokėjimo arba šis atleidimas taikomas atsižvelgiant į tų mokesčių esmę. Tuo atveju, kai šalis atleidžiama nuo žyminių mokesčių, jai leidžiama tų mokesčių nemokėti iš anksto ir, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, jai leidžiama nemokėti dar nesumokėtų mokesčių. Atleidimu nuo žyminių mokesčių šalis neatleidžiama nuo mokesčių, kurie nebuvo sumokėti vykdymo proceso metu. Žyminių mokesčių įstatyme konkrečiai nustatyta, kurie juridiniai asmenys gali būti asmeniškai atleidžiami nuo žyminių mokesčių. Tai yra Vengrijos valstybė, savivaldybės, biudžetinės įstaigos ir bažnyčios.
Jeigu atleidimas nuo mokesčių nustatomas atsižvelgiant į bylos dalyką, abi šalys atleidžiamos nuo pareigos sumokėti mokesčius, nepaisant jų pajamų ar finansinės padėties. Atleidimas nuo mokesčių atsižvelgiant į bylos dalyką nustatomas, pvz., apskundus sprendimus dėl teisinės pagalbos, pateikus priešieškinius santuokos nutraukimo byloje ir prašymus ištaisyti, patikslinti arba papildyti sprendimus.
Nepaisant šalių pajamų arba finansinės padėties, jos atleidžiamos nuo pareigos iš anksto sumokėti žyminius mokesčius atsižvelgiant į bylos dalyką (*tárgyi illetékfeljegyzési jog*), pvz., bylose, susijusiose su asmenų arba ieškinių, pareikštų dėl vykdant administracinius įgaliojimus sukeltos žalos atlyginimo, apsauga pagal civilinę teisę. Bet kuris asmuo, taip atleistas nuo mokesčių mokėjimo iš anksto dėl bylos dalyko, turi teisę nemokėti šių mokesčių iš anksto. Šiuo atveju mokesčius bylos nagrinėjimo pabaigoje teismo nurodymu sumoka atitinkama šalis.
Šalis atleidžiama nuo dalies mokesčių mokėjimo, jeigu jai mokesčiai sumažinami. Mokesčių sumažinimas yra tam tikros formos teisinė pagalba, iš esmės skirtinga nuo visų kitų formų teisinės pagalbos, nes ji suteikiama tada, kai bylos nagrinėjimo metu įvyksta tam tikri įvykiai, dėl jos nereikia pateikti prašymo ir ji nėra grindžiama šalies asmeninėmis aplinkybėmis ar bylos dalyku.
Mokesčių nemokėjimo iš anksto nauda yra ir teisinės pagalbos dalis, ir atleidimas nuo išlaidų mokėjimo iš anksto. Teisinė pagalba taip pat gali būti suteikiama konkretiems asmenims arba tai gali būti daroma atsižvelgiant į bylos dalyką. Bylos, kuriose teisinė pagalba gali būti suteikta dėl bylos dalyko, ir asmeninės teisinės pagalbos suteikimo kriterijai nurodyti teisės aktuose. Bylos, kurioje šalis dėl bylos dalyko gali būti atleista nuo išlaidų mokėjimo, pavyzdys yra byla dėl globos.
Nuo išlaidų mokėjimo iš anksto taip pat gali būti atleidžiami asmenys arba tai gali būti daroma atsižvelgiant į bylos dalyką. Šalims nustatomas konkrečiai bylai skirtas atleidimas nuo išlaidų mokėjimo iš anksto, pavyzdžiui, bylose dėl vaiko kilmės nustatymo arba bylose dėl tėvų pareigų nustatymo.
Pagal Advokatų veiklos įstatymą dėl advokato skyrimo gali būti deramasi laisvai, siekiant verstis advokato veikla, jeigu Advokatų veiklos įstatyme arba Civiliniame kodekse nenumatyta kitaip; todėl šalys gali laisvai tartis dėl advokato mokesčių, laikydamosi Advokatų veiklos įstatyme nurodytų ribų. Teisinė pagalba apima atleidimą nuo advokato mokesčių mokėjimo arba jų mokėjimo iš anksto. Advokatą paskiria teisinės pagalbos tarnyba.

**11 Ar galiu gauti nemokamą teisinę pagalbą?**

Šaliai gali būti suteikta asmeninė teisinė pagalba arba konkrečiai bylai skirta teisinė pagalba siekiant padėti jai įgyvendinti savo teises teisminio bylos nagrinėjimo metu. Prašymą pateikęs fizinis asmuo turi teisę į asmeninę teisinę pagalbą pagal savo pajamas ir finansinę padėtį, o konkrečiai bylai skirta teisinė pagalba skiriama *ex officio* pagal bylos dalyką. Jeigu šaliai suteikiama teisinė pagalba, ji atleidžiama nuo žyminių mokesčių mokėjimo iš anksto, nuo bet kokių bylos išlaidų mokėjimo avansu ir nuo nesumokėtų mokesčių mokėjimo, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, taip pat nuo bet kokių valstybės avansu sumokėtų išlaidų mokėjimo ir nuo užstato bylos išlaidoms padengti mokėjimo.
Su pajamomis ir finansine padėtimi, kurią šalis turi atitikti, kad jai būtų skirta asmeninė teisinė pagalba, susiję kriterijai yra nurodyti teisės aktuose, juose taip pat nurodytos bylos, kuriose teisinė pagalba gali būti skirta dėl bylos dalyko.
Europos Sąjungos piliečiai ir ES nepriklausančių šalių piliečiai, teisėtai gyvenantys valstybės narės teritorijoje, gali gauti asmeninę teisinę pagalbą ir gali būti asmeniškai atleisti nuo išlaidų mokėjimo iš anksto Vengrijos piliečiams taikytinomis sąlygomis, o kitiems užsienio valstybių piliečiams minėta pagalba gali būti skiriama remiantis tarptautinėmis sutartimis.
Teisinė pagalba apima atvykimo į teismo posėdį išlaidas Europos Sąjungos piliečiams ir ES nepriklausančių šalių piliečiams, teisėtai gyvenantiems valstybės narės teritorijoje, jeigu šalies dalyvavimas teismo posėdyje pagal teisės aktus yra privalomas.

Jeigu užsienio valstybės teisėje Vengrijos proceso šaliai užsienio teisme numatyta didesnė nauda negu konkrečiai bylai skirtas atleidimas nuo išlaidų mokėjimo iš anksto, Vengrijos teismo posėdyje nagrinėjamoje byloje proceso šaliai iš užsienio turi būti taikomos šios palankesnės normos.
Taip pat žr. temą „Teisinė pagalba“.

**12 Nuo kurio momento mano ieškinys laikomas oficialiai pareikštu? Ar institucijos praneš, ar mano ieškinys pareikštas tinkamai?**

Paprastai ieškinys laikomas oficialiai pareikštu tada, kai pareiškimas patenka į teismą ir yra įteikiamas teismo raštinėje. Jeigu ryšys palaikomas elektroninėmis priemonėmis, paprastai dokumentas laikomas pateiktu, kai IT sistema atsiunčia gavimo patvirtinimą.
Klausimas, kada pareiškimas laikomas oficialiai pateiktu, ypač svarbus bylose, kuriose taikomas terminas ieškiniui pareikšti. Tie terminai yra įvairūs ir skiriasi tiek savo trukme, tiek sąlygomis, kuriomis laikoma, kad pareiškimai yra pateikti laiku.
Kalbant apie procesinius terminus, CPK nurodyta, kad termino praleidimo pasekmės netaikomos, jeigu dokumentas teismui išsiunčiamas registruotu laišku ne vėliau kaip paskutinę termino dieną. Jeigu proceso metu ryšys palaikomas elektroninėmis priemonėmis, termino, nustatyto dienomis, darbo dienomis, mėnesiais ar metais, praleidimo pasekmės netaikomos, jeigu dokumentas teismui elektroniniu būdu pagal IT reikalavimus atsiunčiamas vėliausiai paskutinę termino dieną. Tačiau, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, ši taisyklė netaikoma skaičiuojant įstatyme nustatytus terminus, per kuriuos turi būti pateikiami pareiškimai. Pareiškimai laikomi pateiktais laiku, jeigu jie į teismą patenka ne vėliau kaip paskutinę termino, per kurį turi būti pateikiami pareiškimai, dieną.
Praėjus terminui pateiktus pareiškimus teismas atmeta. Teismas nutartį, kuria atmetamas pareiškimas, įteikia pareiškėjui ir praneša atsakovui apie įvykdytą priemonę. Nutartį pareiškėjas gali apskųsti specialiuoju apeliaciniu skundu.
Todėl, jei norima išsiaiškinti, kada pareiškimas laikomas oficialiai pateiktu, rekomenduojama kreiptis į patarėją teisės klausimais, advokatą arba piliečių konsultavimo biurą.
Jeigu šalis, procesinius veiksmus atliekanti be teisinio atstovo apylinkės teismo nagrinėjamoje byloje arba administracinio ir darbo teismo nagrinėjamoje darbo ginčo byloje, gali pateikti pareiškimą žodžiu nustatytomis darbo valandomis kompetentingame savo gyvenamosios vietos, registruotos buveinės arba darbo vietos teisme arba teisme, kurio jurisdikcijai priklauso byla, tada teismo atstovas suteikia šaliai atitinkamų patarimų ir paragina ją nedelsiant ištaisyti trūkumus. Priešingu atveju teismas neinformuoja šalių vien apie tai, kad byla pradėta nagrinėti. Gavęs pareiškimą, teismas išnagrinėja, ar jis atitinka visus įstatyme nustatytus reikalavimus.
Jeigu pareiškimas yra tinkamas bylai pradėti, teismas įteikia pareiškimą atsakovui ir tuo pačiu metu paragina jį per 45 dienas nuo pareiškimo gavimo pateikti priešieškinį. Atsakovas į bylą įstoja pateikdamas priešieškinį.
Teismas iškelia bylą po to, kai, priklausomai nuo bylos aplinkybių, pateikiamas rašytinis priešieškinis, kaip apibrėžta CPK, ir tada baigia bylos iškėlimo etapą ir nustato bylos nagrinėjimo iš esmės datą.
Dėl informacijos, susijusios su galimybe pateikti pareiškimą elektroniniu būdu ir atitinkamai gauti patvirtinimą, žr. temą „Automatizuotas tvarkymas“.

**13 Ar gausiu išsamią informaciją apie bylos tvarkaraštį (pvz., kada atvykti į bylos svarstymą)?**

Po pareiškimo pateikimo teismas imasi 12 skirsnyje aprašytų veiksmų. Priklausomai nuo bylos aplinkybių, šalis gali gauti papildomą informaciją, kai teikiami tolesni rašytiniai dokumentai, jeigu buvo nurodyta juos pateikti, arba parengiamajame teisminio bylos nagrinėjimo posėdyje ir bylos nagrinėjimo iš esmės metu, atsižvelgiant į individualius bylos ypatumus.

Paskutinis naujinimas: 15/01/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.